

GÁBOR ILONA

Szociokulturális kísérlet Budapesten

„Mondj nemzet!” Drog-prevenációs program a KMO-ban

A kispesti ipari munkásság 1909-ben határozta el, hogy kulturális életének otthonot teremtsen.

Megalakult a Munkásotthon Építő Szövetkezet.

A tagok részjegy vásárlásával kezdték meg az alaptőke gyűjtését. Kulturális szórakoztató esteket rendeztek annak érdekében, hogy alaptőkájük gyarapodjon.

Az alapkövetelésére 1922 októberében került sor. Az Építő Szövetkezet Bizottsága arra kérte a kispestieket, hogy egy-egy téglát ajándékozzanak az otthon felépítéséhez. A felhívás nem volt eredménytelen, a helyszínen befizetett támogatások mellett a kispesti munkások felajánlották, hogy ingyen munkával segítik az építkezést.

Az Otthon avatására 1923. május 6-án került sor. Az akkori beszámoló szerint „gyönyörű verőfényes napon, óriási közönség részvétele mellett avatták fel az épületet”. Eljött a város színe-java, mindenki, aki örült ennek az impozáns alkotásnak, amely a munkásság éveken át megtakarított filléreiből és adakozásaiból épült fel. Az ünnepi műsort a Szervezett Munkások Dalkara adta.

A Munkásotthon ebben az időben Kispest egyik legszebb épülete volt.

A harmincas évekre már rendszeresen működött. Zenei esteket rendeztek, vendégül látták a korszak kiemelkedő szellemiségű művészeit, tudósait, többek között Várnai Zsenit, József Attilát, Révész Bélát. A baloldali szellemiség miatt, 1938-ban nyilas támadás érte a házat, amikor szinte a teljes berendezés megsemmisült.

A II. Világháborúban jelentősen megrongálódott létesítmény újjáépítésére 1945 után nagy hangsúlyt helyezett a Vasas Szakszervezet. 1950-ben a Munkásotthont a Vörös Csillag Traktorgyárhoz csatolták. 1960-ban jelentős költséggel átépítették az épületet. 1961-ben nyitották

meg a V.CS.T. Művelődési Központot, mely elsősorban a Traktorgyár dolgozóinak művelődési igényeit volt hivatott kielégíteni. A fenntartó 1983 nyarán a művelődési ház tevékenységét megszüntette, de a Vasas Szakszervezet, a Magyar Vagon- és Gépgyár, a kerület vállalatai és szervezeteketei összefogtak egy teljes rekonstrukció feltételeinek megteremtése érdekében. A felújítást az akkori kerületi tanács koordinálta. 1985. december 9-én nyitották meg ünnepélyesen az újjá varázsolt házat, – régi nevén – Kispesti Munkásotthonként.

Az azóta eltelt időszak alatt Kispest Önkormányzata folyamatosan a jó gazda szemléletével, gondoskodó odafigyelésével, kultúrapártoló magatartásával működteti és fejleszti az intézményt, támogatja és elismeri a KMO szakmai tevékenységét. 2005-ben megvásárolta az épületet a Vasas Szakszervezettől és még ugyanebben az esztendőben pályázatot nyújtott be állami támogatás elnyerésére az intézmény rekonstrukciójához. A pályázat sikeres volt. Két ütemben 430 millió Ft-ból újult meg a KMO, melynek eredményeként a főváros egyik legszebb és leghasználhatóbb intézménye nyithatta meg a kapuit az átépítés után 2008. január 17-én.

A Munkásotthon szakmai kollektívája a 90-es évek eleje óta dolgozik együtt. Kreatív, az új iránt fogékony, nyitott munkatársakból álló, jó szellemiségű igazi csapat. Évekkel ezelőtt fontos célként tűztük ki magunk elé, hogy olyan intézményt szeretnénk megteremteni, amely igé-

nyes szórakoztatást biztosít minden érdeklődőnek. Olyan nyitott szolgáltató házat, mely értékteremtő és -közvetítő, közösségformáló és közösséget szolgáló.

A fenti cél elérése érdekében folyamatosan arra törekszünk, hogy programjaink a kispesztiek mind szélesebb rétegeihez szóljanak, hogy kínálatunkból a kispeshti polgárok kedvükre valót találjanak.

Programjaink kialakításánál figyelembe vesszük a lakossági igényeket, folyamatosan felméréseket végzünk látogatóink körében, hogy jó úton haladunk-e, kínálatunk találkozik-e a helyi igényekkel. Szívesen fogadjuk a konkrét javaslatokat és ötleteket egyaránt.

Amatőr művészeti csoportjainkban kiemelt figyelmet fordítunk a tehetséggondozásra, az önkifejezés különböző formáira, művészeti fesztiválok számos díját tudhatják magukénak.

A hagyományos közösségi formáinkon kívül divatos tanfolyamaink, klubjaink, ismeretterjesztő sorozataink a különböző életkorú és érdeklődésű polgároknak kínálnak új ismereteket, kulturált elfoglaltságot.

A gyermekek részére is sokszínű a kínálatunk. A szülők tudják, hozzánk bátran elengedhetik őket, nálunk közösségekre, megbízható barátokra találhatnak.

Színházi és előadóestjeinkre, báljainkra az igényes szórakozásra vágyókat várjuk.

A problémás élethelyzetben élőkre is gondolunk. Szociokulturális területen a „Mondj nemet!” drogrevenüciós és mentálhigiénés programunk számos közösségi formát kínál.

Saját tevékenységeinken túl több mint 10 esztendeje intézményünk szervezi a Kispeshti Önkormányzat központi rendezvényeit, nemzeti és társadalmi ünnepeit, majálist, búcsút valamint 1996 óta a nagy sikerű

„Kispesti Kulturális Napok” programsorozatot, melyet 2008-ban átalakítottunk és első ízben „Városünnepként” rendeztünk meg.

A KMO Művelődési Ház 2008-as esztendőben lett 85 éves. Ez alatt a hosszú idő alatt mindig alázattal szolgálta Kispest közművelődését és bízunk abban, hogy teszi ezt még nagyon sokáig mindenki meglepedésére. Reméljük, hogy a KMO is hozzájárult ahhoz, hogy a kultúra fontos szerepet játszik a kispestiek életében. Szakmai kollektívánk több mint egy évtizede azon dolgozik, hogy a kispesti polgárok, s a családok egyre kevésbé tudják kevéske szabadidejük eltöltését a KMO nélkül elképzelni. A fiatalok KMO-ként, a gyerekek Kömóként, az idősebbek Melósként emlegetnek bennünket. Benne vagyunk a köztudatban, tudják a kerületiek és a Délpesten lakók egyaránt, hogy érdemes egy-egy rendezvényre betérni hozzánk, hogy az elődeinktől örökölt „Önökért vagyunk!” szlogenünket ma is komolyan gondoljuk.

A „Mondj nemet!” drog-prevenációs program bemutatása

A Kispesti Munkásotthon Művelődési Ház 10 éve indította el drog-prevenációs programját a Kispesti Önkormányzat támogatásával, „Mondj nemet!” elnevezéssel.

Programunk immár három lépcsőből áll:

- iskolai felvilágosító előadások
- drámapedagógiai foglalkozások
- Kreatív Műhely – művészetterápiás prevenációs, – illetve rehabilitációs foglalkozások

Felvilágosító előadások

Az előadásainkat a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével, az 5–8. és a 9–12. évfolyamos diákok számára tartjuk. A diákok minden esetben érdeklődők, nyitottak, a találkozások inkább az interaktív jelző az igaz, mint az egyoldalú tájékoztatás. Ezek a találkozások alkalmasak arra is, hogy a tizenéveseket foglalkoztató életvezetési problémákról is szó essék. Az előadásokat két szakember végzi: dr. Kovács Erika, ifjúsági orvos, addiktológus, és Gazdag Pál szenvedélybeteg-segítő.

Ennek a programnak lényeges és alapvető részei az iskolai felvilágosító előadások. Felvállalt célunk, felvilágosító előadások keretein belül korrekt információkat adni, tévhiteket eloszlatni, és ezzel segíteni a fiatal döntését, hogy adott helyzetben mindenki tudja, miért mond nemet, vagy, ha a használat mellett dönt, tudja, hogy mire vállalkozik. Hisszük, ahhoz, hogy a gyerekek felelősséggel nemet tudjanak mondani az alkoholra és a drogokra, információra van szükségük, mégpedig pontos információra. Egy alkalommal, két tanóra keretén belül ismertetjük az alkohol és a drogok közvetlen és későbbi hatásait, a rászokás lehetőségét, és a leszokás nehézségeit. Az ide vonatkozó jogszabályokat, a nyomozó hatóságok és az eljárás alá vont személy jogait, lehetőségeit. Természetesen a foglalkozáson lehetőség van azoknak a problémáknak a megbeszélésére is, ami a diákokat érdekli, mivel ezeket a foglalkozásokat igyekszünk interaktívá tenni. A diákok élnek is ezzel a felkínált lehetőséggel, nagyon sokszor a saját problémájukat vetik fel nyilvánosan.

Menet közben merült fel az igény, tartsunk előadásokat a pedagógusoknak és a szülőknek is, örömmel vállaltuk a felkérést. Tudva azt, hogy a droggal kapcsolatos problémákat csak közösen, összefogva lehet megoldani.

Az évek során lehetőség van arra, hogy ismételten visszatérve ugyanabba az iskolába, illetve osztályba, hosszú távú együttműködés alakuljon ki. Részben az információ tömeg nagysága, részben a tanulók fejlődése miatt szükségesnek és hasznosnak tartjuk, hogy ne csak egy alkalommal találkozhassunk velük. Előadásaink színesek, interaktívak. A program szerkezetét úgy építettük fel, hogy **évente visszatérően**, egyre több információt adva, hosszú távon működőképes legyen. A felvilágosításon kívül a program többet vállal, ténylegesen is segítséget adunk szükség esetén. Életszerű, az érdeklődésnek megfelelően alkalmazkodó (de a lényegesnek tartottat elmondó), humoros, elgondolkodtató, olykor megdöbbentő.

Összintén beszélünk a droghasználattal összefüggő egyéb, járulékos dolgokról is (szexuális magatartás következményei, a mássághoz való viszony). Bevonjuk a diákokat a beszélgetésbe, így módjuk van arra, hogy az életben látott, észlelt dolgokra rákérdezzenek, tisztázhassuk a tévtanokat, hiedelmeket.

Programunk a minisztérium által javasolt „Az iskolai egészségfejlesztési-drogmegelőzési tevékenység támogatásának elnyerésére igénybe

vehető szakmai szervezetek listája” szakmai listán szerepel, mint olyan program, mely pályázatok megvalósításánál igénybe vehető.

Drámafoglalkozások a prevenció munkában

Ez a program-elem 1999-től része a komplex programunknak. A dráma használata a drog-prevenció nevelésben többirányú nyitottságra, toleráns, demokratikus gondolkodásra ösztönöz, segíti a kölcsönös megértést, az empátiát. Fejleszti az elemző képességet, kérdezni tanít. Segít eligazodni mai világunk kommunikációs labirintusában.

A dráma órán, indirekt módon nyílik lehetőség élményeink, tapasztalataink, szorongásaink kijátszására. A jó légkörű órán bizalom alakul ki, amit a csoport „elvisz magával”. Előítéletek változhatnak meg, empátia alakulhat ki, ön- és társismeretre nyílik lehetőség.

A dráma óvja a gyermekek mentális egészségét. Pozitív érték szemléletet közvetít, bár témái sokszor rázósak, mintát mutat fel, de nem elég-szik meg a sztereotípiákkal.

A foglalkozásokon a diák és a tanár együttműködő partnerek, s a tanulás közös erőfeszítés. Bizalmi légkört alakít ki a drámapedagógus, irányít, de nem szeretne ítélkezni.

Az a tapasztalatunk, hogy imádnak játszani, problémákat játékos módon feldolgozni, és igenis van véleményük, válaszuk a dráma órán felvetett problémákra.

21. Színház a Nevelésért Egyesület, a KMO „Mondj nemet!” drog-prevenció program drámapedagógiai szegmensének megvalósítója Egészségnevelés és drog-prevenció drámapedagógiával

Óraszám: 9 (3x3), három találkozás egy osztállyal

Célcsoport: 12–14 és 15–18 évesek

1. Kapcsolatok (drámajáték)
2. Tűnj el világ! (komplex drámafoglalkozás)
3. Teresa (komplex drámafoglalkozás)

1. Kapcsolatok (drámajáték)

Az első találkozás alkalmával megismertetjük őket a kerettel, az alapvető játékszabályokkal. Játék közben két szféra lép működésbe, az egyik a szavak, cselekmények konkrét szintje, a másik a jelentések szintje, ahogy a résztvevők a helyzetet értelmezik. A játék a szabályok mentén haladó

alkotó folyamat, amely a szabadság érzetét, s ez által feszültségoldó, önismeretet, társismeretet lehetővé tevő aktív cselekvés. A drámajáték célja a kreativitás, a személyiségfejlesztés. Az élményszerzés egy fontos kritérium, hiszen ennek nyomán jelennek meg az egyes résztvevők érzései. Az adott játék alapvető érzelmi csoport problematikáját jeleníti meg, pl.:

- együttműködés
- rivalizálás
- önérvényesítés
- összekapaszkodás
- kirekesztés

Ezek a dolgok jelzésértékűek lehetnek és fontosak a további két foglalkozás sikeressége szempontjából.

Kezdetben csapatjátékokat játszunk, majd páros-párkereső játékok következnek, amik a csoport szimpátia-antipátia viszonyaiba engednek betekintést. A mozgásos, rivalizációs játékok a csoport feszültségeinek, konfliktusainak feloldásához járulnak hozzá. Az egyéni szerepvállalást feltételező játékok a csoportban elfoglalt helyre, helyzetre reflektálhat.

A kontaktust kereső játék a csoport belső kapcsolatait mutatja be, a kontaktus építését segítik. A közös játék az együttes élményt adja, s ezzel valami olyat, ami ritkán jelenik meg ilyen primer módon az iskolában.

A 90 perc alatt a szabályjátékoktól az improvizációk egyszerű változatáig jutunk el, ahol már a teljesebb önkifejezés, a személyességet megengedő improvizatív játéktevékenység jelenik meg. A játékrészt egy rövidebb visszajelző szakasz követi, a csoporttagok elmondhatják, hogyan érezték magukat, hogyan látták társaikat.

Fontosnak érezzük, hogy a foglalkozás eredményeiről a lehetőségekhez mérten információink legyenek. Ezért mind a foglalkozás előtt, mind utána arra kérjük a játzókat, hogy töltsenek ki egy tesztet (természetesen név nélkül), ami azt vizsgálja, hogy milyennek látják ők egymást és magukat általában a csoporton belül és ezekben a helyzetekben, milyen változásokat láttak, azok minek köszönhetőek...

2. Tűnj el világ! (komplex drámafoglalkozás)

Prevenációs programunk eddigi tapasztalatai

Az elmúlt évek alatt mintegy 500 foglalkozást tartottunk.

1999 óta nemcsak a prevenció magyarországi alkalmazása, de maguk a fiatalok is sokat változtak. Tőlük tudjuk, – s ez igazán megszívlelendő

–, hogy a drogok világról szóló ismeretanyagba való bevezetésre ma leginkább a pedagógusoknak, szülőknek lenne szükségük.

A diákok már *képből vannak*, s ezzel nem is lenne semmi baj: tudásanyaguk, információkészletük elengedhetetlen a megelőzéshez. Oktatási intézményekben azonban még mindig gyakran hallani: *ne jöjjenek ide megelőzni, nálunk nincsenek drogosok!* (*Amiről nem beszélünk, az nem létezik!* – gondolják mágiikus tudattal.)

Bár egyre több nyitott szellemű, haladó gondolkodású és a diákok problémáira érzékeny pedagógussal találkozunk, a szemléletváltás a felnőtt társadalomban még nem történt meg...

A 21. Színház a Nevelésért Egyesület drámatanárai azt gondoljuk és hisszük, hogy munkánk (drog-prevenció drámapedagógiával) akkor lehet igazán hatékony, ha:

- az általunk vendégül látott osztályt (és osztályfőnökét) nem akarjuk meggyőzni arról, hogy egyedül a mi módszerünk üdvözítő,
- nem szeretnénk oktatni a drogfogyasztás hatásairól, veszélyeiről és tüneteiről,
- törekszünk arra, hogy legalább még egy alkalommal találkozzunk ugyanazzal az osztályközösséggel, mert azt tapasztaljuk, hogy a preventív (dráma)munka **nem alkalom, hanem folyamat**,
- nem akarjuk se kikényszeríteni, sem befolyásolni annak *a kiemelt pillanatnak a megszületését, a játék csodálatos ajándékát*, amely kizárólag a játszóké lehet, a közös felfedezés és a ráismerés örömeivel együtt.

Divatossá vált mára drog-prevenációs programot indítani. Próbáljuk elfogadtatni azt, hogy a drámapedagógia és a színházi nevelés módszertanával eleve indirekt és preventív módon dolgozunk, hogy a drogfogyasztás nem a deviancia tünete, hanem következménye egy ilyen bonyolult társadalmi és személyiségfüggő problémahalmaznak.

3. Vihar (komplex drámafoglalkozás az agresszióról)

A foglalkozás témája az agresszió. A kortárs közösségen (az osztályon) belüli egymás iránt megnyilvánuló testi és lelki bántalmazás. A csoporton belüli vezér: a főnök és az áldozat viszonya, játszómája, küzdelme.

Vizsgálni szeretnénk a színházi és a drámapedagógiai eszközök segítségével: miért alakulhatnak ki krízishelyzetek egy gyermekcsoporton belül a félelem és az agresszió miatt? Sokszor maguk a gyerekek sem

tudják, ki a felelős, ki az áldozat, ki a cinkos és ki a néma ezekben a helyzetekben.

Mi köze mindennek az egészséges életmódra neveléshez és drog-prevencióhoz?

Egyesületünk hatodik éve játssza, Tűnj el világ! című programját, melynek középpontjában a drog-probléma áll. A drogot fogyasztó fiatal és a kortárs környezet, amely valahogy viszonyul hozzá, segíti, közömbös vele vagy elutasítja.

Tapasztalataink azt mutatják: a problémák nem ott kezdődnek, ahol az első füves cigi véget ér...

Nehéz nem észrevenni: a problémás fiatal, a zűrös gyerek valahol, valamikor falat rakott maga köré, védekezésül és figyelmeztetésül hozza azokat a reakciókat, melyeket a felnőttek deviánsnak, antiszociálisnak bélyegeznek.

A rossz mentális közérzet színtere az iskola és a család. Rengeteg családból hozott konfliktus és elfojtás van azok mögött a társas interakciók mögött, melyek egyre durvább formában jelennek meg az iskolai közösségekben (is).

Számunkra a drog-prevenációs munka azt is jelenti, hogy kutassuk együtt és mutassuk fel alapos **drámamunkában** azokat az okokat, eredőket, melyek a szerfogyasztást kiváltják és adjunk alternatívát az elkerülésükre.

A drámajáték és a szerepek olyan keretet adnak a fiatalok számára, amely védi őket az azonosulástól, miközben lehetőségük nyílik arra, hogy az őket érintő problémákról egy jó atmoszférájú foglalkozáson vizsgálódhassanak, mélyebb tudást szerezhessenek.

Hiszünk abban, hogy történik változás a gyerekek attitűdjében, későbbi gondolkodásában és cselekvéseiben. Erre szövetkezünk új programunkban is, amikor az agresszió természetéről játszunk és gondolkodunk. Nem szeretnénk a gyerekeket azzal áltatni, hogy mi tudjuk a helyes választ, a helyes utat...

Szakmai ajánlóink (referenciák):

Topolánszky Ákos, NDI igazgató-helyettes

Kály-Kullai Károly, a Sziget Droginformációs Alapítvány vezetője

Dr. Marton Sándorné, a Bajza utcai Általános Iskola igazgatója

Magócs Éva, a II. Rákóczi Ferenc Gimnázium igazgatója

Önismereti Kreatív Műhely

A „Mondj nemet!” program keretein belül működik immár 10. éve az Önismereti Kreatív Műhely.

A műhely célja: továbbra is a képzőművészet eszközeivel indirekt módon megközelíteni, majd bevonni a gyerekeket, fiatalokat a drog megelőző programba. További cél: a csellengő korosztály megközelítése, a műhelymunkába való aktív részvétele, korosztályának felvilágosítása, a „valahová tartozás” érzésének biztosítása.

1997 októbere óta igen sikeresen működik a terápia, illetve preventív tevékenység.

A csoport 7–10 fővel indult. Jelenleg a műhely tagjai már korcsoportokra tagozódtak bővülő létszámuk miatt.

A képzőművész terápia szerves része a lelki gondozás a – kiscsoportos vagy egyéni terápia – munka keretein belül. A művészet iránti fogékonyság kisgyermekkorban a legnagyobb, ezért az erre való nevelés ekkor a leghatékonyabb. A művészetten keresztül a világlátás, az értékrend, az ember szeretete, egymás megbecsülése, önnön értékeinek felismerése, ápolása, kibontakoztatása megváltozik. A változás folyamata nehéz munka, de gyönyörű.

Az Önismereti Kreatív Műhely működési stratégiája folyamatosan egyre bővült. A gyermekcsoporton kívül fiatal csoport is alakult. A munka igen sokrétű. Elsősorban a képzőművészet eszközeit, lehetőségeit használjuk ki, pl.:

- rajzolás (grafit, szén, tus, diófafác, pittkréta, pasztellkréta)
- festés (korong festék, tempera, aquarell)
- mintázás
- korongozás.

A műhely munkáiból minden évben kiállítást rendezünk. 2004 decembertől új vezetővel működik. Nyitrai Erzsébet újabb színfoltokat hozott a műhely működésébe, a gyerekek újabb kézműves technikákat sajátíthatnak el és kedves lényével, fiatal kora ellenére tyúkanyó módjára gyűjti maga köré őket.

2009-ben immár hetedik alkalommal rendezzük meg a Szenvedélybeteg – segítők Országos Találkozóját melyen a szakma kiválóságai próbálják a segítők dolgát megkönnyíteni, idén az iskolai agresszióval foglalkozunk.

A legsikerültebb előadásokból és komplex programunk anyagából 2005-ben kiadványt jelentettünk meg.

Sokan mondják, hogy egy ilyen komoly prevenciók tevékenység nem egy művelődési intézmény feladata. Mi a KMO kollektívája úgy gondoljuk, hogy ez egy missziós munka. Nagyon sok fiatalhoz jutunk el a program keretében, akiknek a csellengés, a droghasználat helyett egy egészséges alternatívát és a művelődési házunkban – a KMO-ban – sok színes programot kínálunk.